

פסח כשר ושמה מאולפנת חורב

מצוות סיפור יציאת מצרים – הרב עודד

מדברי הרמב"ם וספר החינוך נראה כי מצוות סיפור יציאת מצרים היא מצווה המיוחדת דווקא לליל הסדר.

אולם במשנה במסכת ברכות כתוב: מְזַכְרִין יְצִיאַת מִצְרַיִם בְּלֵילֹת. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה: הָרִי אֲנִי כִּבְּן שִׁבְעִים שָׁנָה, וְלֹא זָכִיתִי שֶׁתֹּאמַר יְצִיאַת מִצְרַיִם בְּלֵילֹת, עַד שֶׁדַּרְשָׁה בֶּן זֹמַא, שֶׁנֶּאֱמַר: "לְמַעַן תִּזְכֹּר אֶת יוֹם צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ" (דברים טז, ג). "יְמֵי חַיֶּיךָ" – הַיָּמִים, "כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ" – הַלֵּילֹת. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: "יְמֵי חַיֶּיךָ" – הָעוֹלָם הַזֶּה, "כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ" – לְהֵבִיא לַיְמוֹת הַמְּשִׁיחַ. (פרק א' משנה ה')

והלכה כבן זומא שמזכירין יציאת מצרים בכל לילה, כפי שפסק הרמב"ם: וּמְצוּהָ לְהַזְכִּיר יְצִיאַת מִצְרַיִם בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה, שֶׁנֶּאֱמַר "לְמַעַן תִּזְכֹּר אֶת-יוֹם צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ". (הלכות קריאת שמע פרק א' הלכה ג')

אם כן במה שונה מצוות "והגדת לבנך" המיוחדת דווקא לליל הסדר ממצוות הזכרת יציאת מצרים הנוהגת בכל יום ובכל לילה?

מפרשים רבים דנו בשאלה זו. ר' חיים מבריסק תירץ

אחת המצוות המרכזיות בפסח, היא מצוות והגדת לבנך, של סיפור יציאת מצרים העומד במוקד של ליל הסדר. וכך כותב הרמב"ם:

מְצוּת עֲשֵׂה שֶׁל תּוֹרָה לְסַפֵּר בְּנִסִּים וְנִפְלְאוֹת שֶׁנַּעֲשׂוּ לְאַבוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם, בְּלֵיל חַמְשָׁה עָשָׂר בְּנִסְיָן— שֶׁנֶּאֱמַר "זְכוֹר אֶת-הַיּוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר יָצִאתָ... וּמִנִּין שֶׁבְּלֵיל חַמְשָׁה עָשָׂר—תִּלְמַד לֹדֵםר "וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ, בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר: בְּעִבּוֹר זֶה", בְּשַׁעַה שְׁשִׁישׁ מִצֵּה וּמְרוֹר מִנְחִים לְפָנֶיךָ. וְאָף עַל פִּי שְׂאִין לוֹ בֶּן, אִפְלוּ חֻכְמִים גְּדוֹלִים—חֻבִּים לְסַפֵּר בְּיְצִיאַת מִצְרַיִם; וְכָל הַמְּאָרֶץ בְּדְבָרִים שְׂאֲרֵעוּ וְשָׁהוּ, הָרִי זֶה מְשֻׁבַּת. (הלכות חמץ ומצה פ"ז)

גם "ספר החינוך" (מצוה כא') כותב: "מצווה לספר בענין יציאת מצרים בליל חמשה עשר בניסן כל אחד כפי צחות לשונו ולהלל ולשבח השם יתברך על כל הניסים שעשה לנו שם שנאמר (שמות יג, ח') "והגדת לבנך". וכבר פירשו חכמים דמצות הגדה זו היא בליל חמשה עשר בניסן בשעת אכילת מצה ומה שאמר הכתוב "לבנך" דלאו דווקא בנו אלא אפילו עם כל בריה".

מתוך דיוק בדברי הרמב"ם, שישנן שתי מצוות שונות, מצוות זכירת יציאת מצרים קיימת בכל יום ובכל לילה, אך בליל הסדר ישנה מצוה מיוחדת של סיפור יציאת מצרים.

מצווה זו של סיפור יציאת מצרים נבדלת ממצוות זכירת יציאת מצרים בשלושה דברים.

ההבדל הראשון – במצוות זכירה הנוהגת כל השנה, אין צריך להזכיר אלא לעצמו, אבל בסיפור יציאת מצרים, המצווה היא לספר לאחר, ובמיוחד לבניו, דרך שאלה ותשובה, כמו שכתוב "והיה כי ישאלך בנך" "והגדת לבנך" וגו' כלומר הבן שואל מה נשתנה והאב משיב עבדים היינו. וההלכה היא שאפילו אדם לבדו מחויב לשאול את עצמו, ולהשיב לעצמו, עבדים היינו, כדרך שמספר לאחר.

ההבדל השני – בליל הסדר צריך המספר להתחיל בגנות ולסיים בשבח כלומר יש לספר לא רק על גאולת מצרים, אלא גם על גלות מצרים, שרק מתוך עומק הגלות, אפשר להבין ולהודות על נס הגאולה.

ההבדל השלישי – בליל הסדר מצוה לספר ולהסביר גם את טעמי המצוות של ליל הסדר, כמו שרבן גמליאל היה אומר "כל שלא אמר שלשה דברים אלו בפסח לא יצא ידי חובתו ואלו הם פסח מצה ומרור" פסח על שום מה? וכו'. כלומר יש להסביר מהו הטעם של כל אחד משלשת הדברים הללו, ועל כך נאמר בהגדה, "וכל המרבה לספר ביציאת מצרים, הרי זה משובח".

ויש בזה מסר גדול וחשוב. כל עניין ליל הסדר הוא לעשות סדר באמונה, ולשם כך חייבים לשאול שאלות, ויש לעודד ולעורר את הילדים לשאול כפי שכותב הרמב"ם: וְצִרִיף לַעֲשׂוֹת שְׁנוּי בַּלַּיְלָה הַזֶּה-- בְּדֵי שִׂידָאוּ הַבָּנִים וַיִּשְׁאַלוּ וַיֹּאמְרוּ, מַה נִּשְׁתַּנָּה הַלַּיְלָה הַזֶּה מִכָּל הַלַּיְלוֹת, עַד שִׁשִּׁיב לָהֶם וַיֹּאמֶר לָהֶם, כִּי וְכִי אֶרַע וְכִי וְכִי הִיא. (הלכות חמץ ומצה פרק ז')

ולכן עושים דברים מיוחדים כדי לעורר את סקרנותם של הילדים כמו שממשיך הרמב"ם וכותב: וְכִיצַד מְשַׁנֵּה--מְחַלֵּק לָהֶם קְלִיֹּת וְאַגְזִיזִים, וְעוֹקְרִים הַשְּׁלֶחֶן מִלִּפְנֵיהֶם קֶדֶם שִׂיאֲכֵלוּ, וְחוֹטְפִין מִצָּה זֶה מִיַּד זֶה,

וְכִיצַא בְּדַבְרֵים הָאֵלֶּוּ.

וכל אדם צריך לעורר את סקרנותו שלו עצמו לחקור ולהעמיק בענייני האמונה בליל הסדר כדברי הרמב"ם: אֵין לוֹ בֶּן, אִשְׁתּוֹ שׁוֹאֵלָתוֹ; אֵין לוֹ אִשָּׁה-- שׁוֹאֵלִין זֶה אֶת זֶה מַה נִּשְׁתַּנָּה הַלַּיְלָה הַזֶּה, וְאִפְלוּ הָיוּ בְּלֶן חֲכָמִים. הָיָה לְבַדּוֹ, שׁוֹאֵל לְעַצְמוֹ מַה נִּשְׁתַּנָּה הַלַּיְלָה הַזֶּה.

השאלה היא מאוד חשובה, בלי שאלה, אין מוכנות אמיתית לשמוע תשובה. כך בליל הסדר וכך בכל השנה. אין לפחד משאלות. אין כמו שאלה טובה הבאה ממקום כנה של רצון להבין כפתח לדין העמקה והתפתחות. לא רק מותר לשאול כל דבר, אלא אף רצוי לשאול. כמובן, כאשר באמת יש מוכנות להקשיב וללמוד, כשאלת הבן החכם בהגדה, וכמובן, התשובה מוכרחה להיות לפי דעת השואל, אי אפשר להסתפק בתשובות קטנות על מנת לצאת ידי חובה. יש לתת תשובות מקיפות ועמוקות הכוללות גנות ושבת, אי אפשר להתחמק מלעסוק בכל סוגיא ועניין שעולה.

והדבר האחרון, יש לתת הסברים שיש בהם טעם. אומנם אנו מחויבים לשמור ולעשות את כל דברי התורה, גם כאשר אין אנו מבינים. אולם במקביל אנו צריכים לנסות ולהבין כמיטב יכולתנו את הטעמים למצוות ה' בבחינת "נעשה ונשמע".

זוהי הדוגמא של ליל הסדר, אך ממנה אנו לומדים מודל לכל השנה כולה – לחינוך העצמי שלנו ולחינוך של בנינו ובנותינו.

בנות והורים יקרים,

ברצוננו לעדכן אתכם בנעשה באולפנא בשבוע החולף:

טיול שנתי - שכבת ל'

בשבוע שעבר יצאו בנות שכבת י' לטיול שנתי מגבש ומהנה בגליל. בטיול ביקרו הבנות במקומות רבים וביניהם נחל השופט, ציפורי העתיקה, שביל הפסגה ושמורת הארבל, לצד אטרקציות ופעילויות חווייתיות וערכיות כגון סיור לילי בסמטאות צפת העתיקה ושייט מפנק בלב הכנרת.

תודה רבה למורים היקרים שליוו את הטיול המוצלח.

סיור מגמת ארץ ישראל

ביום שלישי לקחו בנות מגמת ארץ ישראל של שכבת י"א הפוגה מהמתכונות ויצאו לסיור בירושלים של תקופת המנדט.

את הסיור פתחו הבנות עם "אתנחתא מוסיקלית" בכיכר העירייה שם שוחחו על בנק אפ"ק ועל בניין העירייה ההיסטורי. משם המשיכו הבנות למלון המלך דוד. למרות שהותו של נשיא ברזיל במקום, הצליחו הבנות להיכנס פנימה ולהתרשם מהמבנה ומהסביבה. הבנות שוחחו על תולדות המקום ועל

סיפור הפיצוץ של האצ"ל. הסיור היה נעים, מעשיר ובאווירה נפלאה.

תחרות כתיבה המ"ד

במסגרת שבוע החמ"ד הוזמנו תלמידותינו שהשתתפו בתחרות הכתיבה, על ידי הפיקוח על לימודי הספרות בחמ"ד, ליום כנס מרגש ומלא השראה. במסגרת הכנס סוכמה תחרות הכתיבה שהשתתפו בה השנה כ- 400 בני נוער משיבות אולפנות ותיכונים דתיים. התלמידות, צפו במופע של הסופרת נאוה מקמל-עתיר והשחקן נבו קמחי שעסק ברגישות הסופר לסביבתו, והשתתפו בסדנאות כתיבה יוצרת. בסיום הכנס הוענקו פרסים לזוכים בטקס מרשים.

ברכות לתלמידתנו שני נקי מכיתה י"ב 2 שזכתה בפרס חביב הקהל על סיפורה שעסק בידידות הנרקמת בין נער צעיר לאישה קשישה, שבמהלכו מתגלה סיפור חיים עשיר בתהפוכות.

כמו כן, יישר כוח לבנות שהשתתפו בתחרות: פנינה דאנינוס, חוה חבאבו, מעין כהן, רעות לפקוביץ, אביגיל עמר, טליה פונפדר, עדינה שור, הדס הס.

סיור כיתה ז'

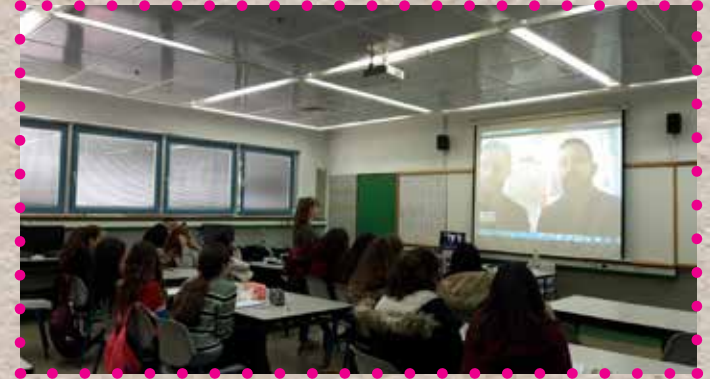
ביום ראשון יצאו בנות שכבת ז' לסיור באזור הליפתא לכבוד חודש ניסן.

הבנות זכו לראות את הפריחה ולברך ברכת האילנות. הנוף העיד על בוא האביב וההליכה הייתה נעימה ומשמחת.

מגמת ביולוגיה

במסגרת לימודי פיזיולוגיה של מערכת העיכול, ערכו בנות כיתה י' ממגמת ביולוגיה שיחת וידאו עם שני מדענים ממכון ויצמן. המדענים שוחחו עם הבנות על המיקרוביום שלנו (חיידקי המעיים), שבשנים האחרונות התברר שמשפיעים על תחומים רבים בחיינו. השיחה הייתה מרתקת, הבנות נהנו מאוד והמדענים התפעלו משאלותיהן המעמיקות.

שיננית

ביום חמישי שעבר התקיימו הרצאות לכיתות ז'-ט' בנושא חשיבות השמירה על בריאות הפה. ההרצאות הועברו על ידי שיננית מטעם "בריאות השן". ההרצאה לוותה במצגת ובהדגמות שונות.

הכנה לפסח

ביום רביעי, לקראת היציאה לחופשת פסח, נבחנו בנות האולפנא על הלכות החג. בהמשך, השתתפו הבנות בשיחות שעסקו בענייני דיומא-הרבנית יהודית תמיר העבירה שיחה לכיתות ז'-ח', והרב מיכי יוספי לכיתות ט'-י"ב. נושא השיחות היה "חירות הדעת", והן נגעו באפשרויות הבחירה שעומדות בפני כל בת, גם ברגעים הקטנים והיומיומיים. הרב עודד דיבר גם הוא בפני כל בנות האולפנא על חג הפסח כחג האמונה ועל מצוות והגדת לבנד כבסיס לאמונה היהודית, ובירך אותן לקראת יציאתן לחופשה.

טקס הוקרה- מחוייבות אישית

ביום שני התקיים ע"י מנח"י טקס הוקרה לתלמידים מצטיינים מטעם פרויקט "מעורבות בקהילה". אל הטקס הוזמנו בתי הספר המצטיינים בתחום "מעורבות בקהילה".

בנות השמינית, תהילה בן זקן, חנה ויין, שיר הראל ונחמה קשוק זכו בהוקרה על פועלן המבורך מזה 3 שנים בעמותת "שלווה", ובנוסף לכך על פועלן המבורך באולפנא – בשכתבן ובכלל – במסגרת שבת האולפנא, בטקס עשרה בטבת, בהכרתה, בהצגה, באירועי חודש אדר ועוד.

בנות שכבת יי נכחו בטקס כשותפות לאחיותיהן הגדולות ששימשו עבורן מודל להשראה ולחיקוי.

לאחר הטקס השתתפו הבנות בהרצאה בנושא כוחה של תמיכה בחברה, ולבסוף צפו בסרט המשקף התמודדות משפחתית נוגעת ללב עם בעל צרכים מיוחדים.

יריד חקר עירוני

בשבוע שעבר התקיים במוזיאון המדע יריד החקר העירוני. ביריד הוצגו עבודות חקר נבחרות שנשלחו מבתי הספר השונים בעיר. את האולפנא ייצגו שתי קבוצות, עם עבודות חקר בשני נושאים: השפעת עובי העדשה על מרחק המוקד, והשפעת השריית גרגרי תירס במים על הפיכתם לפופקורן אכיל. בנות שתי הקבוצות הסבירו בצורה מרשימה למבקרים ביריד על עבודותיהן, ואחת הקבוצות אף זכתה במקום הראשון בפעילות סביב החקר שנערכה במקום. יישר כוח לבנות שייצגו בכבוד את האולפנא: איילת שולץ, תמר ברייטברד, נועה בועז, מוריאל ליפשיץ, יעל מרקובסקי, ליה בר, שני דחליקה, דליה בלושטיין ורותם חסון.

לשמה ל'

השבוע הבנות שמעו שיחת הכנה לקראת חג הפסח מפי הרב אסף קאופמן. בהמשך הערב נהנו הבנות מסדנת שוקולד כייפית וטעימה במיוחד.

חידון פרקי אבות

"טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף" (תהילים קי"ט, ע"ב)

ברכות ואיחולים ליעל רוט מכיתה ח'4 על זכייתה בחידון המחוזי על פרקי אבות. בהצלחה רבה בחידון הארצי!

מזל טוב לבנות שחגגו השבוע את יום הולדתן:

שבת שלום
וברכת פסח כשר ושמח
לנו ולכל בית ישראל
הרב עודד מייזליש